

JUDENFREI stos I

Dorota Nieznalska

Widok z XI Festiwalu Sztuki w Przestrzeni Publicznej Otwarte Miasto/Gość-Inność, Lublin, kuratorzy: Paweł Leszkowicz, Tomasz Kitliński

Jest oczywiste, że odpowiedzialność za eksterminację Żydów w Europie ponoszą hitlerowskie Niemcy. Zbudowanie ideologii, systemu, który planowo i metodycznie uruchomił proces Zagłady dokonany w większości na terenie Polski w niemieckich obozach śmierci (w KL Auschwitz, Chełmnie nad Nerem, Bełżcu, Sobiborze i Treblince), to celowa strategia bezwzględnej polityki reżimu III Rzeszy. Mimo iż Polacy byli ofiarami, narodem okupowanym, to niestety z czasem stawali się również pomocnikami nazistów. Biorąc pod uwagę ówczesny kontekst historyczny, radykalną kampanię antysemicką, głównie na terenach Podlasia czy Lubelszczyzny, przeprowadzoną przez nazistów z udziałem struktur polskiego podziemia nacjonalistycznego, która latem 1941 roku i w latach późniejszych doprowadziła do szeroko zakrojonej akcji wyłapywania ukrywających się Żydów, dzisiaj trudno sobie wyobrazić, że czynili to z wyjątkową nadgorliwością ich polscy sąsiedzi. Fakt takiego postępowania każe postawić fundamentalne pytanie o ludzką etykę, moralność, współczucie – człowieczeństwo.

Według historyków Holokaust dzielił się na trzy fazy. Pierwsza to czas wykluczania, dyskryminowania, naznaczania, tworzenia gett i eksterminacji pośredniej poprzez głód, choroby i wyniszczającą pracę. Druga to mordowanie – zbiorowe rozstrzeliwania, wysyłki do obozów masowej Zagłady. Ostatnia, trzecia faza to wyłapywanie i likwidacja (pogromy) niedobitków, którym udało się przetrwać do tej pory.

W perspektywie zrealizowanego projektu interesuje mnie trzecia faza Zagłady Żydów, w większości obywateli II Rzeczypospolitej, dokonana w latach 1941–1946 na terenie polskich miejscowości podporządkowanych Generalnej Guberni (okolice Lublina). Tematem instalacji są relacje sąsiedzkie między polskimi i żydowskimi sąsiadami, które można określić jako sąsiedzkie pogromy Żydów. Zdają sobie sprawę,

że jest to jednostronna, radykalna ocena faktów historycznych wobec zaistnienia w tamtej sytuacji również ludzkich odruchów, prób pomocy, przechowania ukrywających się Żydów przez ich polskich sąsiadów, to jest oczywiste, że takie postawy stanowiły wyjątki.

Według historyka Marcina Zaremby w latach 1941–1946 doszło w Polsce do serii pogromów i ekscesów antysemickich przeprowadzonych na ludności żydowskiej (Ludmiłowka, Przytyk, Dębica, Słomniki, Szczepieszyn, Miechów, Kraśnik, Klimontów, Przedbórz, Goźlice, Jugoszków). Grupowe zabijanie sąsiadów dokonywane było najczęściej z własnej inicjatywy. Polscy sąsiedzi, kaci kierowali się niskimi instynktami nienawiści, skąpstwa – chęcią łatwego zysku, wspomnianym antysemityzmem. Ekstremalną sytuacją są przykłady pogromów w Kielcach, Krakowie czy Rzeszowie.

Wszystkie przestępstwa zostały udokumentowane, opisane między innymi przez: Joannę Tokarską-Bakir (*Okrzyki pogromowe. Szkice z antropologii historycznej Polski 1939–1946*), Mirosława Tryczyka (*Miasta śmierci. Sąsiedzkie pogromy Żydów*), Jana Grabowskiego (*JUDENJAGD. Polowanie na Żydów 1942–1945. Studium dziejów pewnego powiatu*), Barbarę Engelking (*Jest taki piękny słoneczny dzień... Losy Żydów szukających ratunku na wsi polskiej 1942–1945*).

Judenfrei lub *Judenrein* (pol. wolny od Żydów) – termin używany przez niemieckich nazistów do określenia danego terenu lub miasta, którego już nie zamieszkuje Żydzi.

Władze III Rzeszy najczęściej „oczyszczaly” tereny z ich żydowskich mieszkańców poprzez masowe deportacje do zlokalizowanych na okupowanych terenach gett i obozów koncentracyjnych (Niemcy, Polska oraz inne kraje okupowane) lub masowe morderstwa dokonywane przez szwadrony śmierci, niekiedy organizowane przez lokalne kolaboracyjne władze, ludność cywilną.

JUDENFREI stos I, obiekty z drewna (technika własna) 600 × 600 × 280 cm
– realizacja w ramach XI Festiwalu Sztuki w Przestrzeni Publicznej Otwarte Miasto, Lublin 2019

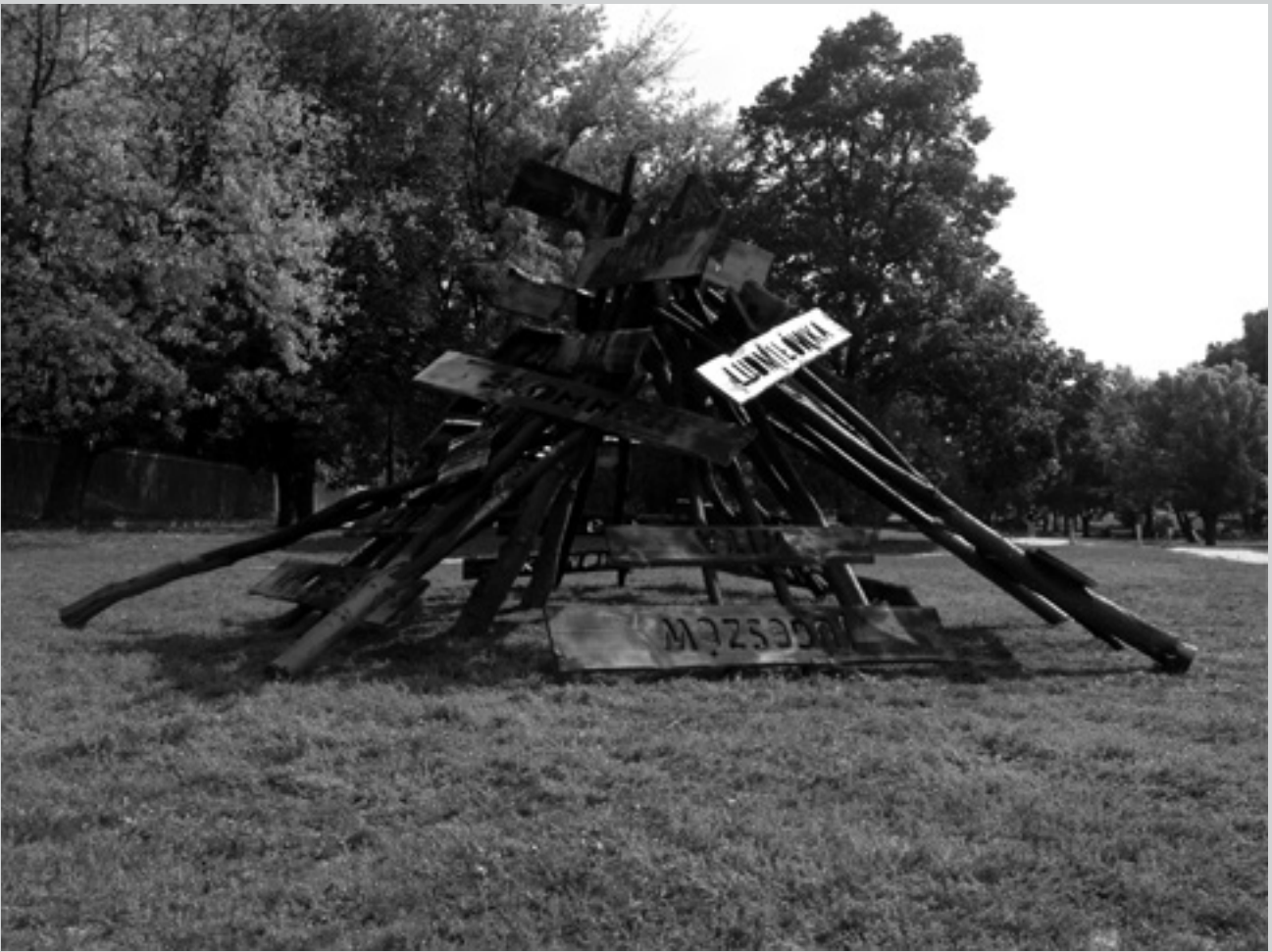

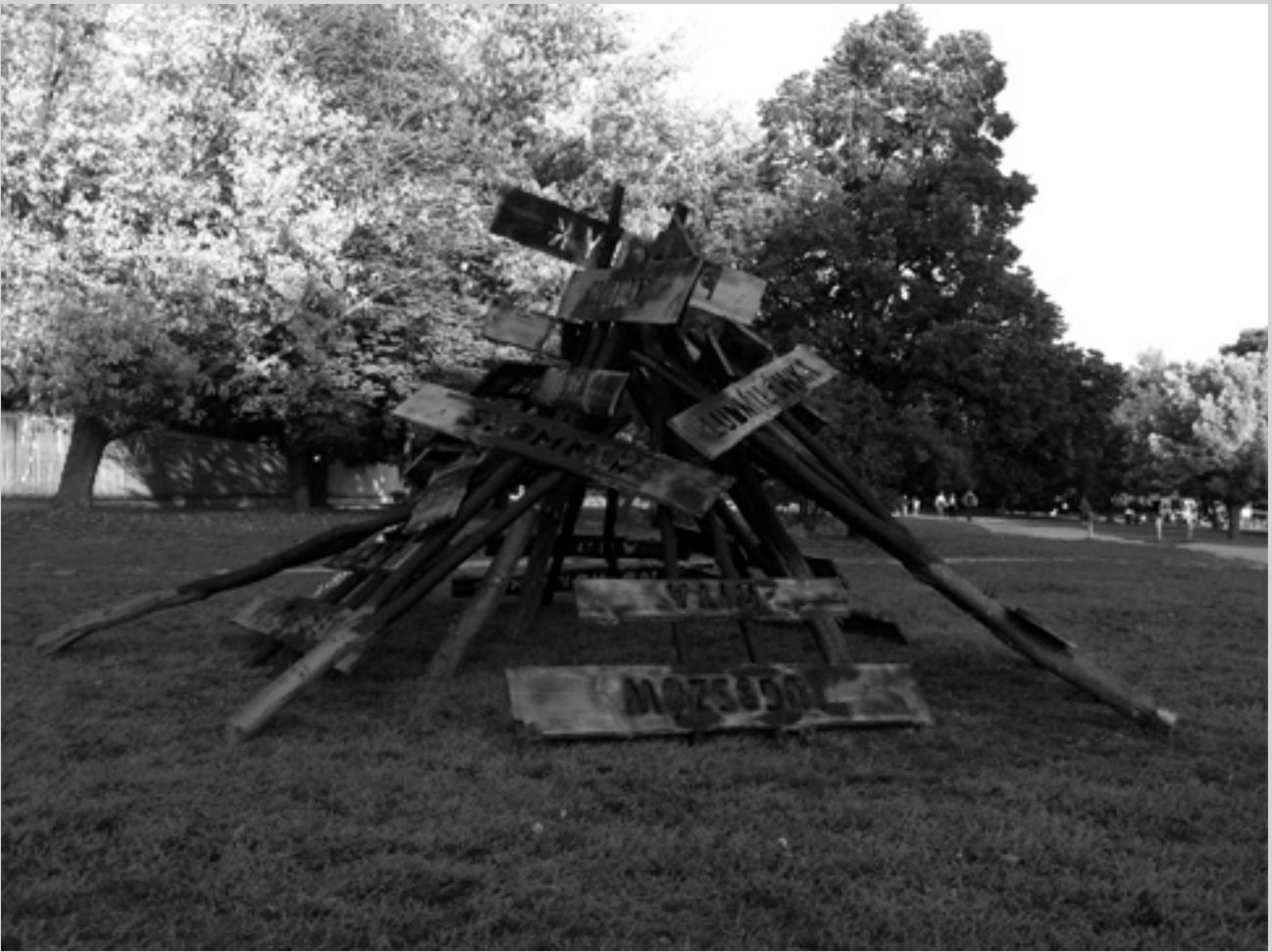

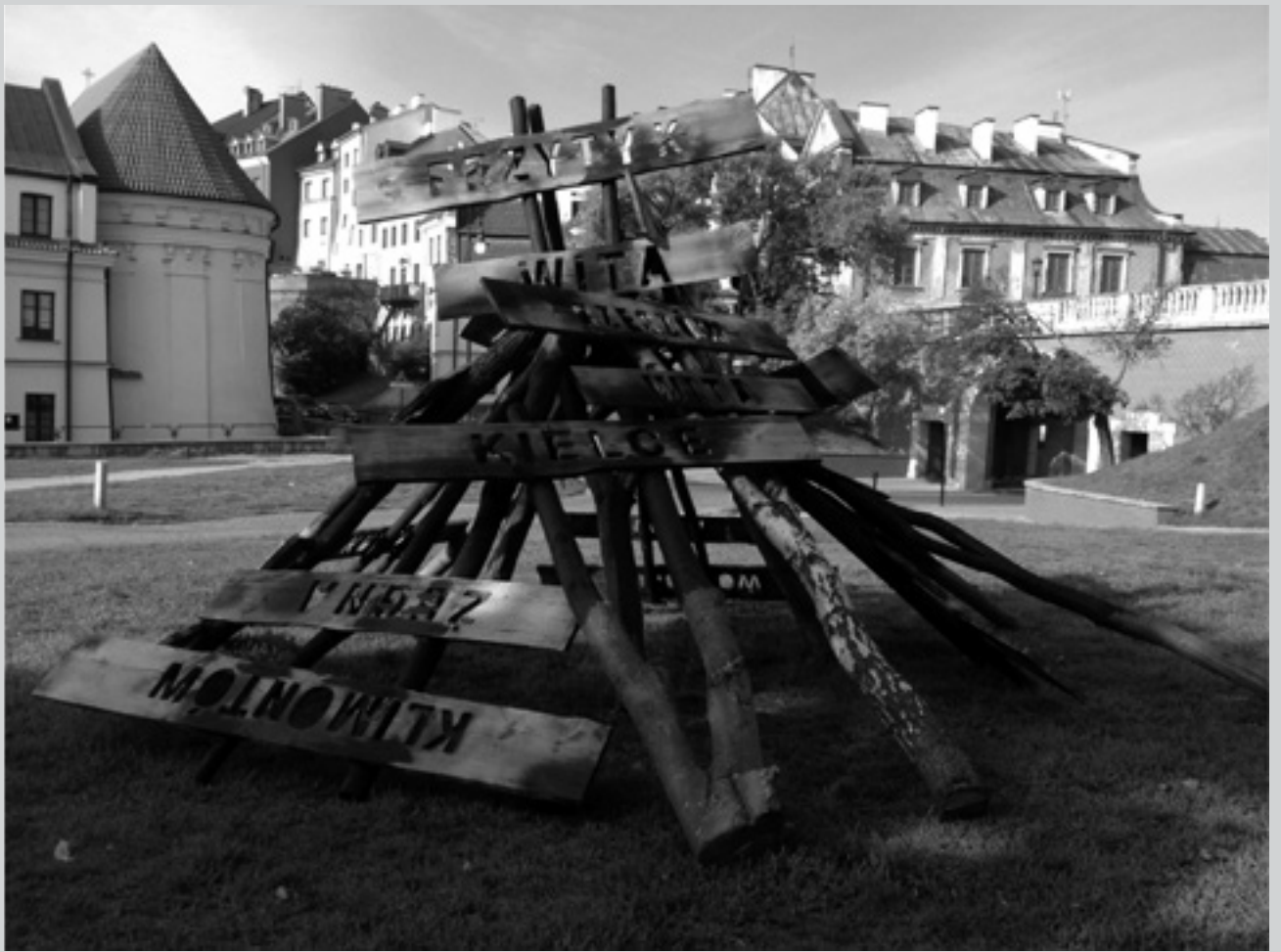

STADT JUDENFREI

Pozdrowienia z Lublina
Greetings from Lublin
Grüße aus Lublin
פֿרֿיֿדן פֿון לובלין

XI Festiwal Sztuki w Przestrzeni Publicznej OTWARTE MIASTO / GOŚCINNOSC
Lublin 13.09 - 11.10.2019

.....

.....

.....

.....
osn.kod

.....
pocista